

*Rutine og verktøy for oppfølging av nærvær og skolefravær i
Jevnakerskolen*

Innhold

Jevnaker
kommune

1. Nærvær i skole.....	3
1.1. Rutiner for oppfølging.....	4
2. Å oppdage fraværet tidlig.....	5
3. Hindre utvikling av langvarig alvorlig skolefravær.....	6
4. Dersom bekymringsfullt fravær avdekkes	7
4.1. Skole – hjem samarbeid	7
4.2. Kartlegging.....	8
4.3. Evaluering	9
5. Langvarig fravær.....	10
5.1. Melding til barneverntjenesten.....	11
Litteratur	12

1. Nærvær i skole

Utdanningsdirektoratet har laget tydelige føringer for hvordan man skal legge til rette for nærvær i skolen. (Udir, 2020).

Det fremheves følgende:

Fravær fra skolen kan ha faglige og sosiale konsekvenser for elevene. Det er derfor viktig at skolen både jobber forebyggende og har gode systemer for å følge opp bekymringsfullt fravær. Det viktigste skolen gjør for å forebygge bekymringsfullt fravær er å jobbe med et trygt og godt skolemiljø for alle elever.

Skolen kan forebygge skolefravær ved å jobbe med nærværstiltak som styrker elevens tilhørighet, motivasjon og trivsel på skolen. Systematisk arbeid med et trygt og godt skolemiljø er grunnpilaren i skolens nærværarbeid.

I et trygt og godt skolemiljø er det blant annet viktig for elevene å ha positive relasjoner til lærerne, og at de får både faglig og sosial støtte. God klasseledelse bidrar til et godt læringsmiljø. De ansatte på skolen bør være bevisst på hvordan de kan møte ulike elevers relasjonelle behov, og fremme elevenes psykiske helse.

Gode relasjoner til medelever, vennskap, fravær av mobbing og andre krenkelser er også viktig for at elevene opplever at de har det trygt og godt på skolen.

Elevmedvirkning er sentralt i nærværarbeidet, og skal gjennomsyre skolens praksis. Alle elever skal lære å ta ansvar, delta og medvirke i et inkluderende fellesskap. Medvirkning og kontroll over egen hverdag kan bidra til økt trivsel og tilhørighet. Skolen må gi elevene mulighet til å påvirke viktige avgjørelser som angår dem.

Nærværarbeidet i skolen bør også handle om:

- *god samarbeids- og kommunikasjonskultur på skolen*
- *tidlig innsats, tilpasset opplæring og likeverdige muligheter til læring og utvikling, uavhengig av elevenes forutsetninger*
- *gode rutiner for registrering og oppfølging av fravær*
- *systemer for bred kartlegging og analyse av elever som viser tegn til skolefravær*
- *gode overganger – både i hverdagen, og mellom skoleslag, trinn, fra barnehage til skole, ved bytte av lærer eller hvis eleven bytter skole*
- *tverrfaglig samarbeid og helhetlig oppfølging av elever*
- *godt og tillitsfullt samarbeid mellom skole og hjem*

En god og tillitsfull dialog er et gjensidig ansvar mellom skole og hjem, men det er skolens ansvar å ta initiativ til og legge til rette for samarbeidet.

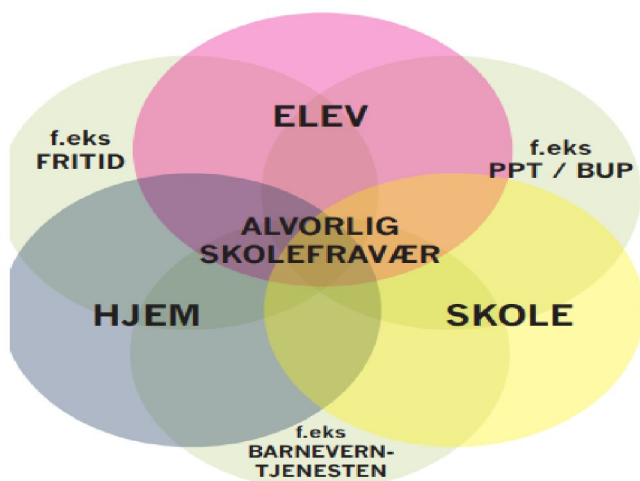
I oppfølging av skolefravær må skolen lytte til og ivareta elevens synspunkter. I tillegg bør alle som er berørt være involvert i både kartlegging, planlegging, gjennomføring og evaluering av

tiltak. Dette gjelder også foresatte som en viktig bidragsyter til å finne de riktige tiltakene for sitt barn i den enkelte situasjon (Gran og Mosand, 2022:32).

Skolen skal oppfordre foresatte til å ta tidlig kontakt dersom foresatte kjenner bekymring rundt elevens tilknytning til skolen. Dette kan eksempelvis være at foresatte over tid merker en endring hos barnet ved at barnet viser ubehag som å gjøre seg klar til skole, manglende nattesøvn eller magevondt.

Det er viktig at skolen:

- har gode registreringssystemer for fravær og grunner til fravær
- systematisk følger opp fraværet og oppdager fraværsutfordringer tidlig
- har en konkret og lav grense for når de skal sette inn tiltak
- jobber systematisk gjennom hele oppfølgingsløpet, også når eleven har kommet tilbake etter lengre fravær
- har klare rutiner og tydelig ansvars- og oppgavefordeling
- bidrar til å bygge et godt laget rundt eleven

Figur 1: Et helhetlig perspektiv på alvorlig skolefravær. Problemets kerne, alvorlig skolefravær, er plassert i midten av blomsten, årsakene er ofte sammensatt av alle kronbladene. I kronbladene rundt kjernen ligger også løsningen, nemlig et samarbeid mellom eleven, foresatte og skole med støtte fra hjelpeapparatet rundt.

(Modell basert på: Marit Tørstad, 2010).

1.1. Rutiner for oppfølging

1. Førings av fravær

- Kontaktlærer og foresatte er ansvarlig for at elevenes eventuelle fravær er oppdatert hver dag i Visma flyt skole
- Time/faglærere skal også føre fravær daglig

2. Kontakt mellom skole og hjem

- Foresatte skal gi beskjed til skolen på elevens første fraværsdag
- Dersom foreldrene ikke tar kontakt, skal kontaktlærer kontakte foresatte for å avklare fraværet på elevens første fraværsdag
- All kontakt skolen har med foresatte og/eller elev vedrørende fravær skal loggføres i Visma flyt skole
- Ved fravær over 10% skal kontaktlærer invitere foresatte til en samtale
- Tilstedeværelse er tema som en del av elevens utviklingssamtale høst og vår

3. Oversikt over fravær

- Elevfravær er fast tema på trinnmøter annenhver uke
- Kontaktlærer har til enhver tid oversikt over elevfraværet for sin klasse
- Kontaktlærer melder ifra til rektor dersom en elev får bekymringsfullt fravær
- Rektor sørger for at skolefravær er fast tema ukentlig i skolens ledergruppe og i ressursteam en gang pr måned
- Ressursteam og rektor kaller inn til oppfølgingssamtaler med alle trinn minst to ganger pr skoleår
- Bevegelse i elevfraværet gjennomgås ved semesterslutt. Fremgang fremheves

2. Å oppdage fraværet tidlig

Eleven kan ha fravær av ulike årsaker. Det viktigste i denne fasen er tidlig kontakt med hjemmet for å avklare årsak og se hva som kan iverksettes for å få eleven tilbake på skolen så raskt som mulig. Dette er spesielt viktig ved udokumentert fravær. Det er kontaktlærer som koordinerer arbeidet.

Jevnakerskolen har følgende definisjoner av bekymringsfullt fravær

Dagsfravær blir sett på som et problem når elever:

- Har store problemer med å delta i timene i minst to uker, og gir betydelige utfordringer for ungdommens eller familiens daglige rutiner
- Har vært borte mer enn tre enkeltdager i løpet av en måned
- Har 10% fravær eller mer i løpet av 15 uker
- Har opplevd alvorlige enkeltepisoder (for eksempel vold, trusler, mobbing eller krenking) som kobles til påfølgende fravær

Timefravær blir sett på som et problem når elever

- Har to timer fravær i samme fag i løpet av to uker
- Har fem timer fravær i løpet av fjorten dager
- Har ti eller flere timer fravær i løpet av 15 uker

Kontaktlærer skal kontakte foresatte når eleven har bekymringsfullt skolefravær. Foresatte og skole oppretter dialog rundt situasjonen og skolen sender automatisk ut et varsel om bekymringsfullt fravær i Visma flyt skole. Denne kontakten dokumenteres i elevens elevmappe. Hensikten med samtale mellom kontaktlærer, elev og foresatte er å sikre at foresatte er klar over fraværet og undersøke årsaken til fraværet. Hvis det ikke er grunn til bekymring, trenger ikke skolen å sette inn tiltak. Hvis det er grunn til bekymring kobles skolens ressursteam inn. Følg handlingsveilederen i BTTI for tiltaksplan, observasjonsskjema og grad av bekymring etter nivå 0,1,2 og 3.

3. Hindre utvikling av langvarig alvorlig skolefravær

Skolens arbeid med relasjon og elevens medbestemmelse for å legge en plan i samarbeidet, skal iverksettes umiddelbart. Ingen tiltak skal iverksettes uten at elevens stemme er hørt og dens synspunkter er redegjort for. Dersom eleven vegrer seg for å fortelle skal den få velge en tillitsperson som kan fortelle laget rundt eleven hva den tenker og hva som er viktig for den i tiden fremover.

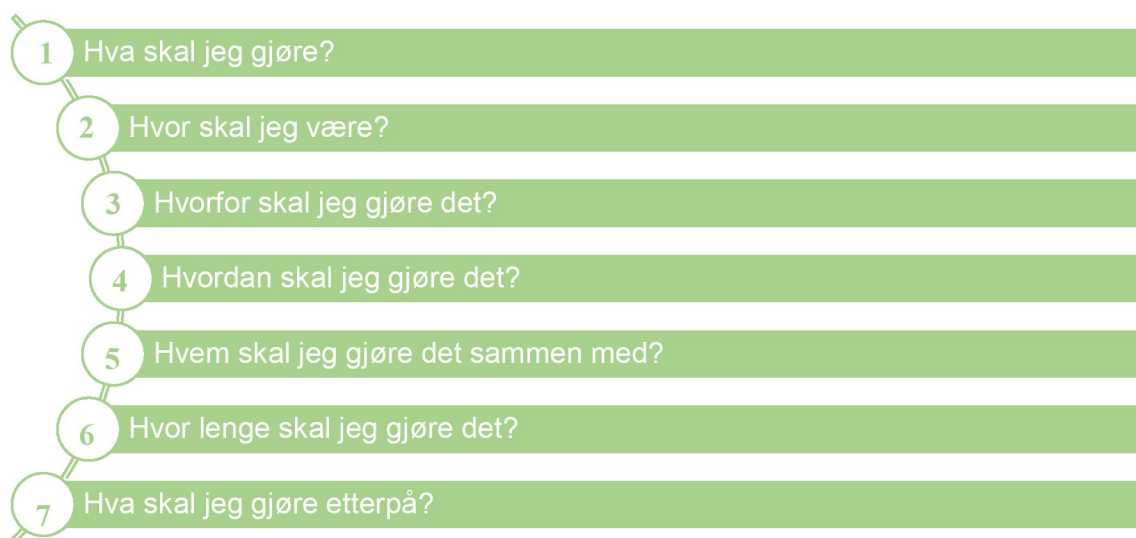
Hvis medlemmene i samarbeidet rundt eleven lytter godt til hverandre, unngår man å havne i klandrefella som igjen kan føre til at eleven opplever skolen som truende og blir hjemme. Med klandrefelle menes det at skolen eksempelvis klandrer eller årsaks forklarer fraværet med hjemmeforhold, mens foresatte på sin side kan føle seg angrepet av skolen og blir beskyttende overfor eleven og klandrer skolen for manglende tilrettelegginger. Dersom man kjører seg fast i en slik dynamikk vil kommunikasjonen dreie seg om bekymring og om å vinne fortellingen om hva som er den egentlige grunnen til skolefraværet fremfor løsning (Gran og Mosand, 2022:19).

Ved iverksettelse og utvelgelse av tiltak kan det være hensiktsmessig å se dette i sammenheng med at man ikke alltid har den fulle oversikten over situasjonen og har behov for å vurdere tiltak man ikke har prøvd ut tidligere. Ved å tenke at man har en blank puslespillbrikke i det man har av informasjon symboliserer man at det finnes muligheter for at det kan dukke opp tiltak ingen har tenkt på før (Gran og Mosund, 2022:19).

4. Dersom bekymringsfullt fravær avdekkes

- Kom i gang med en plan selv om elevens situasjon virker uoversiktlig og skolen for eksempel venter på en utredning. Husk at fravær i seg selv fører til fravær
- Lag en plan som bygger på det eleven allerede får til
- Sørg for at planen lar seg evaluere
- Benytt de sju H-ene i arbeidet med dags og ukeplaner

De sju H-ene er grunnleggende prinsipper i pedagogisk tilrettelegging for elever med behov for struktur og forutsigbarhet. (Statped, 2019)

Skolen må lete etter muligheter i skolens handlingsrom også når det kan se ut til at fraværet ikke er skolerelatert. Den enkelte elev har behov for å kjenne seg ønsket på skolen og at den har en verdifull plass i fellesskapet.

Uavhengig av årsak er det kjent at elever med høyt skolefravær ofte opplever skolen som en utrygg arena, der de overvurderer fare og undervurder egne ressurser og muligheter for støtte fra andre. For denne gruppen er det avgjørende at det arbeides med tilhørighet og trygghet.

Elever som ikke er på skolen vil oppleve at tilhørigheten til skolen, lærerne og medelever svekkes. Dette kalles ofte for «manglende skoleidentitet» og «ikke føle seg som en del av gruppa» (Gran og Mosund, 2022:31).

4.1. Skole – hjem samarbeid

- Anerkjenn de foresattes situasjon og hva de kommuniserer av årsak og eventuelle utfordringer i elevens fravær

- Vær oppmerksom på den mulige klanderfellen
- Let i skolens handlingsrom – ikke i andres

For å lykkes i skolefraværarbeid må en være sikker på at skolemiljøet er trygt og godt for eleven. Det er også bra å kjenne til hva eleven selv oppfatter som styrker og svakheter i læringsmiljøet.

4.2. Kartlegging

- Benytt verktøy som observasjon, elevsamtaler, klassetrivselsundersøkelse med mer for å undersøke om eleven har et trygt og godt skolemiljø
- Sørg for at det er innhentet informasjon fra både skole, eleven og foresatte slik at alle stemmer er hørt
- Innhent informasjon hvor det kommer frem mulige risiko og sårbarhetsområder og styrker/muligheter på skolen, i hjemmet og i eleven selv
- Se eksempler i BTTI modellen for mulige kartleggingsverktøy

Dersom fraværet er uendret eller økende skal skolen gå til neste nivå i BTTI modellen og følge punktene nedenfor for videre tiltak.

Redusere omfanget av skolefraværet:

- Skolen kaller inn til et nytt samarbeidsmøte
- Det avklares hvem som skal ha koordineringsansvaret for videre oppfølging
- Det avklares om eleven skal henvises til andre instanser
- Det vurderes behov for legeerklæring på fraværet
- Skolen gjennomfører en utvidet kartlegging av eleven og situasjonen rundt eleven
- Skolen finner nye tiltak rundt eleven
- Det systematiske arbeidet rundt eleven fortsetter selv om fraværet blir langvarig

Rutine for oppfølging av skolefravær med ansvarsfordeling:

Gjøremål	Ansvarlig
<i>Kontaktlærer har kontakt med foresatte ved bekymringsfullt fravær</i>	<i>Kontaktlærer</i>
<i>Skolen sender ut skriftlig informasjon om fraværet til foresatte i Visma</i>	<i>Kontaktlærer</i>
<i>Kontaktlærer innkaller eleven og foresatte til et møte.</i>	<i>Kontaktlærer</i>
<i>Skolen kartlegger eleven og situasjonen rundt eleven (bruk vedlegg tiltaksplan BTI)</i>	<i>Kontaktlærer og ressursteam</i>
<i>Skolen, elevene og foresatte lager en samarbeidsavtale med evaluering innenfor gitte tidsrom</i>	<i>Kontaktlærer</i>
<i>Tiltak iverksettes (BTTI)</i>	<i>Kontaktlærer og ressursteam</i>
<i>Aktørene følger opp og evaluerer tiltakene etter tre uker</i>	<i>Kontaktlærer</i>
<i>Vurdere andre instanser inn i saken</i>	<i>Kontaktlærer, ressursteam og rektor</i>
<i>Mulige utfall:</i> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Problemet er løst, ytterligere tiltak er ikke nødvendig</i> – <i>Bedring, men ikke helt i mål, fortsatt arbeidet og pågående tiltak</i> – <i>Mer omfattende innsats kreves, gå til neste nivå i BTTI modellen</i> 	<i>Rektor</i>

4.3. Evaluering

Tiltakene skal evalueres og det skal avtales et møte mot slutten av perioden. Noen ganger vil det være behov for å evaluere avtalen underveis, eksempelvis ukentlig. I evalueringsmøtet skal effekten av tiltakene vurderes.

Dersom fraværet har gått merkbart ned eller opphørt vurderer aktørene om tiltakene skal avsluttes eller fortsette. Dersom fraværet har gått noe ned, vurderer aktørene om de skal lage en ny tiltaksplan eller gå videre til neste steg:

Eleven vurderes av lege/spesialist til å være delvis sykmeldt fra ordinær opplæring:

- *Legeerklæring redegjør for hva slags type tilstedeværelse eleven kan ha på skolen*
- *PPT må utarbeide en sakkyndig vurdering som tilråder spesialundervisning for perioden eleven vil ha behov for tilrettelegginger (dersom eleven ikke er henvist må dette gjøres raskt. Også om eleven er faglig sterk)*
- *Skolen skal gjennomføre spesialpedagogisk oppfølging etter sakkyndig vurdering og vedtak*
- *Veiledning til skolens personale kan gis fra aktuelle samarbeidspartnere ved behov. Det vil til enhver tid være personale fra skolen som følger opp elevens skoletilbud med mindre eleven har opphold ved eksempelvis en helseinstitusjon*
- *Fastlege har til enhver tid ansvar for pasientens helsetilstand.*

5. Langvarig fravær

- *Når eleven har langvarig fravær på grunn av sykdom, kan kommunen/fylkeskommunen ha plikt til å gi opplæring et annet sted enn på skolen, for eksempel i elevens hjem. Opplæringsloven har ingen egen bestemmelse om opplæring i hjemmet ved sykdom, men det følger av forarbeidene til loven at kommunen eller fylkeskommunen kan være forpliktet til å gi opplæring andre steder enn i skole (NOU 1995:18 side 97 og Ot.prp. nr. 46 (1997-98) i merknadene til § 2-2.*
- *Kommunen og fylkeskommunens plikt til å gi eleven opplæring et annet sted enn på skolen, for eksempel i hjemmet på grunn av langvarig sykdom, følger av barn og unges rett og plikt til grunnskoleopplæring og ungdommens rett til videregående opplæring. Hva som anses som langvarig sykdom må avgjøres etter en konkret og skjønnsmessig vurdering. Momenter i denne vurderingen er elevens tilstand og forventet fravær. Det avgjørende er om elevens sykdom medfører et fravær som gjør at eleven ikke får oppfylt sin rett til opplæring eller får tilfredsstillende utbytte av opplæringen.*
- *Se utfyllende regelverkstolkning rundt området her:*
<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Elever-med-sarskilte-behov/Udir-6-2014/5/>

På alle nivåer i handlingsveilederen har ansatte et samtidighetsansvar. Det betyr at den enkelte ansatte er ansvarlig for å følge opp barnet og familien der man har sendt henvisning eller meldt fra om sin bekymring uavhengig av hvilken type tjenester som avventes eller foregår i tillegg til oppfølgingen i skole.

Den ansatte vil til enhver tid være ansvarlig for oppfølgingen på sitt område så sant barnet/ungdommen er friskmeldt til å være noe, deler av eller hele tilbudet på skolens arena.

Det finnes ingen adgang for å ikke kunne gi eleven et skoletilbud dersom lege/spesialist har vurdert at eleven kan motta et helt/delvis eller begrenset tilbud.

5.1. Melding til barneverntjenesten

Skolen skal være særlig oppmerksom på at høyt skolefravær alene ikke er et tilstrekkelig grunnlag for bekymringsmelding til barnevernet. Det skal derfor ikke utarbeides rutiner ved den enkelte skole om at høyt skolefravær fører til automatisk melding til barnevernstjenesten. Skolen må gjøre en helhetsvurdering, og kunne dokumentere denne, før de sender bekymringsmelding til barnevernet ved høyt skolefravær.

Når foresatte ikke sørger for at barnet går på skolen, eller motarbeider faglige råd for å få barnet på skolen, kan dette etter en konkret vurdering gi «grunn til å tro» at barnet blir utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt.

Høyt skolefravær kan imidlertid ha mange årsaker, f.eks. skolevegring, mistriivsel, mobbing, manglende tilrettelegging osv., og skolene må derfor vurdere selvstendig i hver enkelt sak om det er grunnlag for å melde.

Litteratur

Gran, I.K & Mosand, G (2022), *Håndtering av skolefravær*, Fagbokforlaget

Oslo Kommune, Utdanningsetaten (2022). *Bekymringsfullt skolefravær – en praktisk nærversveileder*

Udir, (05.10.2022). *Forebygge og følge opp bekymringsfullt fravær fra skolen*. Hentet fra:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/forebygge-og-folge-opp-bekymringsfullt-fravar-fra-skolen/>

Statped (10.06.2021). *Tiltak for elever med skolefravær*. Hentet fra:

<https://www.statped.no/temaer/skolefravar-og-nevrouviklingsforstyrrelser/nevrouviklingsforstyrrelser/tiltak-for-elever-med-skolefravar/>

Statped, (31.10.2019). *Pedagogiske og digitale verktøy*. Hentet fra:

<https://statped.no/laringsressurser/teknologitema/struktur-og-forutsigbarhet-i-det-digitale-laringsmiljoet/pedagogiske-og-digitale-verktoy/hvordan-tilrettelegge/pedagogiske-verktoy/#:~:text=De%207%20H-ene%20er%20grunnleggende%20prinsipper%20i%20pedagogisk,planlegging%20av%20for%20eksempel%20enkelttimer%20C%20turer%20og%20annerledesdager.>